

ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 ■ โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666 ■ โทรสาร 0-259-6172

114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทรศัพท์ 0-2649-5000 ภายใน 15666

ส่วนวิเทศสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร ได้จัดระบบข่าวสื่อสิ่งพิมพ์ สนใจดูรายละเอียดได้ที่

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 12 เดือนธันวาคม พ.ศ.2562 หน้า 1 มูลค่าข่าว 1,535,760.-

นาวาแห่งพระบารมี
พยุหยาตรา
ทางชลมารค

จุดประกาย 1

นาวาแห่งพระบารมี พยุหยาตราทางชลมารค

พระราชพิธีอันล้ำค่า ตระการตาเหนือบ้านน้ำ การเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนคร โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562

● กรุงเทพธุรกิจ

ขบวนเรือพระราชพิธีวางตัวขนานลำน้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ตรอกท่าสมกับเป็นพระราชพิธีเมืองปลาย เนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช 2562 นับเป็นอีกวาระหนึ่งที่ประชาชนจะได้ชื่นชมพระบารมีพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ นับเนื่องแต่อดีต ขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ถือเป็นพระราชพิธีสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย 'ขบวน

พยุหยาตรา' นั้นมีความหมายว่า การเดินทางเป็นกระบวนของกษัตริย์ ดังนั้นขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ก็คือการเดินทางเป็นกระบวนทางน้ำ ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ พยุหยาตราทางชลมารค (น้อย) ใช้เรือจำนวนน้อย และพยุหยาตราทางชลมารค (ใหญ่) ใช้เรือจำนวนมาก สำหรับพระราชพิธีในวันที่ 12 ธันวาคม ศกนี้ ใช้เรือทั้งหมด 52 ลำ

ที่สำคัญยิ่งคือ การเสด็จพระราชดำเนินเสียบพระนคร โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารคครั้งนี้ ห่างจากครั้งล่าสุดนานถึง 94 ปี คราวนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เสด็จพระราชดำเนินเสียบพระนคร โดยขบวนพยุหยาตราทางชลมารคในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งไม่ใช่การเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐินตามประเพณี ในคราวนั้นจึงมีบทเหเรือที่แตกต่างกัน

ภาพ : ซานนท์ อินกรักษา

สำหรับการจัดขบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารคครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกในรัชกาลที่ 10 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กองทัพเรือจัดขบวนเรือตามโบราณราชประเพณี มีเส้นทางเสด็จฯ จากท่าवासกรี ไปยังท่าราชวรดิษฐ์ ระยะทาง 3.4 กิโลเมตร โดยจัดขบวนเรือพระราชพิธีเป็นพยุหยาตราทางชลมารค (ใหญ่) แบ่งเป็น 5 รั้ว 3 สาย ยาว 1,200 เมตร กว้าง 90 เมตรใช้กำลังพล 2,200 นาย ประกอบด้วยเรือพระที่นั่ง 4 ลำ เรือรูปสัตว์และเรือคู่ชัก 10 ลำ และเรือประกอบอีก 38 ลำ

เรือพระที่นั่งองค์สำคัญในการนี้มี 4 ลำ กล่าวคือ

1.เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ สร้างขึ้นใหม่เมื่อปลายรัชกาลที่ 5 แล้วเสร็จในรัชกาลที่ 6 เมื่อ พ.ศ.2454 ตั้งชื่อตามเรือพระที่นั่งโบราณสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา คือ 'เรือศรีสุพรรณหงส์' ในการพระราชพิธีครั้งนี้เป็นเรือที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

2.เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 3 แต่เริ่มใช้ในรัชกาลที่ 4 เดิมปรากฏชื่อว่า 'เรือพระที่นั่งบัลลังก์อนันตนาคราช' ในรัชกาลที่ 6 ได้สร้างเรือพระที่นั่งอนันตนาคราชขึ้นใหม่ เริ่มใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2457 เป็นเรือนำในขบวนพยุหยาตราทุกครั้ง อัญเชิญพระพุทธรูปปฏิมาชัยวัฒน์ เพื่อความเป็นสิริมงคล

3.เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ สร้างขึ้นในรัชกาลที่ 5 ชื่อเรือมาจากคำสันสกฤตว่า 'อนกะชาตภุชงค์ะ' แปลว่า นาคหรือ งู ทั้งนี้ นาค เป็นตัวแทนแห่งพลังอำนาจ ความรอบรู้

และความอุดมสมบูรณ์ คราวนี้ใช้เป็นเรือพระที่นั่งของสมเด็จพระบรมวงศ์

4.เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ 9

สร้างน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ปี 2539 สืบชื่อเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณที่มีมาแล้วตั้งแต่รัชกาลที่ 3 คราวนี้ใช้เป็นเรือพระที่นั่งสำรอง

"วิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับสายน้ำ ไม่ว่าจะป็นชาวบ้านหรือชาววัง รูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนกับสายน้ำก็คือ เรือ" วัฒนธ บัญญัติ ผู้เชี่ยวชาญภาษา วารณกรรม และวัฒนธรรม กล่าวในงานเสวนาเรื่อง "ท่องนาวาหน้าบ้านอง...สองวิถีชลมารค" ที่จัดโดยสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

โอกาสเดียวกัน **นาวาเอก อนุรักษ์ อร่ามเกลื้อ**

รองผู้อำนวยการกองเรือเล็ก กองทัพเรือ ขยายความถึง 'เรือหลวง' ว่า โดยทั่วไปจะมีเรือรบและเรือที่ใช้ในพระราชพิธี

“เรือสำหรับรบอาจมีการตกแต่งลวดลายไม่มาก แต่สำหรับเรือในพระราชพิธีจะมีการตกแต่งลวดลายอย่างวิจิตร สำหรับการรบทางเรือนี้จะแบ่งเป็นสองแบบคือ การรบทางทะเล และรบทางแม่น้ำลำคลอง ซึ่งการรบด้วยเรือแบบโบราณตามลำแม่น้ำ เทบเลือนหายไป ในสมัยรัชกาลที่ 3 ก่อนที่ในสมัยรัชกาลที่ 4 เรือรบโบราณจะกลายเป็นเรือที่ใช้ในพระราชพิธีเพียงอย่างเดียว”

สำหรับโฉนเรือซึ่งเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ตามที่ได้เห็นในขบวนเรือพระราชพิธีนั้น นาวาเอก อนุรักษ์ อธิบายว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมเขมรโดยทำขึ้นเพื่อบ่งบอกหรือแสดงสัญลักษณ์ของแต่ละกรมแต่ละกองเพื่อง่ายต่อการบังคับบัญชา ส่วนเรือพระที่นั่งหรือเรือที่ประทับของพระมหากษัตริย์ที่ทำเป็นรูปสัตว์นั้น ได้สะท้อนคติความเป็นทวารราชาของพระมหากษัตริย์ตามคติฮินดู เช่น เรือสุพรรณหงส์ ซึ่งหงส์เป็นพาหนะของพระพรหม เรือนารายณ์ทรงสุบรรณ เป็นรูปครุฑ อันเป็นพาหนะของพระนารายณ์ และเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช ซึ่งอนันตนาคราชเป็นบัลลังก์ของพระนารายณ์ที่บรรทมอยู่เหนือเกษียรสมุทร ดังนั้น คติการทำโฉนเรือรูปสัตว์สำหรับเรือในกระบวน เช่น เรือพาลีรังทวีป เรือสุครีพครองเมือง เรือกระบี่ปราบเมืองมาร เรือกระบี่ราญรอนราพณ์ ซึ่งเป็นทหารของพระรามจากวรรณกรรมรามเกียรติ์ ก็สะท้อนคติว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นนารายณ์อวตารจึงต้องมีทหารเหล่านี้อารักขา

รศ.ศานติ ภัคดีคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเขมร ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อธิบายเพิ่มเติมว่า “นอกจากคติความเชื่อดังกล่าวแล้ว โฉนเรือรูปสัตว์ต่างๆ ยังเป็นสัญลักษณ์ถึงตำแหน่งขุนนางด้วย เช่น เรือราชสีห์ใหญ่สำหรับสมุหนายก เรือราชสีห์น้อยสำหรับพระยามหาอำมาตย์ เรือคชสีห์สำหรับสมุหพระกลาโหม เรือคชสีห์น้อยของพระยานรินทรราชเสนี”

ความงดงามของพระราชพิธีพยุหยาตราทางชลมารค นอกจากจะมาจากลวดลายอันวิจิตรบรรจงของการตกแต่งลำเรือ ริ้วขบวนที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว ยังมาจากบทเห่เรือ และการขับร้องอันไพเราะ สอดประสานกับท่วงทำนองของพิพาทตลอดเส้นทางเคลื่อนขบวนอีกด้วย

โดยบทเห่เรือในงานพระราชพิธีครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ 3 บท คือ 1.บทสรรเสริญพระบารมี 2.บทชมเรือ และ 3.บทชมเมือง ประพันธ์โดย นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย ข้าราชการบ้านาฎกกองทัพเรือ

“กาพย์เห่เรือที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่พบคือกาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้ากุ้งในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็เป็นกาพย์ส่วนพระองค์ มิได้ใช้ในการพระราชพิธี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือ แต่ก็ยังเป็นกาพย์ส่วนพระองค์เช่นกัน กระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงจะเริ่มมีการเห่ในกระบวนเรือพระราชพิธี ครั้นต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 จึงได้มีการแต่งกาพย์เห่เรือขึ้นมา โดยเฉพาะตามแต่โอกาส” รศ.ดร. ศานติ ให้ข้อมูลเพิ่มเติม

จากบทเห่ที่สละสลวยเปี่ยมไปด้วยความหมาย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความงดงามของภาษาและท่วงทำนองอันไพเราะ ก็คือ พนักงานเห่ ซึ่งครั้งนี้ผู้ได้รับเลือกให้เป็นต้นเสียงในการขับขานบทเห่เรือ ก็คือ นาวาเอก อนุรักษ์ อร่ามเกลื้อ

“เนื้อหาของกาพย์เห่เรื่อนั้นขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปใช้ในงานใด เหตุการณ์อะไร หรือพระราชพิธีใด เช่น งานฉลองกรุงรัตนโกสินทร์จะมีบทความงดงาม บทเล่าพัฒนาการ บทสรรเสริญพระบารมี งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ จะมีบทประวัติของพระพุทธเจ้า บทพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ซึ่งทุกงานจะต้องแต่งบทเห่ขึ้นใหม่ หรืออาจมีการนำของเก่ามาปรับแต่งเปลี่ยนแปลงก็ได้”

เขาอธิบายต่อว่า รูปแบบการเห่มีสองประเภทใหญ่ๆ คือ เห่แบบกองทัพเรือ และ เห่แบบกรมศิลปากร มีจุดแตกต่างกันตรงการเน้นคำ เน้นเสียง เพื่อสร้างอรรถรส ในแบบของกรมศิลปากรจะเป็นการเห่เพื่อการละคร จะอ่อนช้อยมากกว่า ขณะที่การเห่แบบกองทัพเรือจะเป็นการเห่เพื่อให้จังหวะสร้างความฮึกเหิม จะต้องกระชับ ชัดถ้อยชัดคำ

สำหรับความยากของการเห่เรื่อนั้น นอกจากจะมาจากภาษาในบทเห่ การออกเสียงและการใช้เสียงให้ได้ทั้งความถูกต้องและไพเราะแล้ว ยังมาจากสภาพแวดล้อมในการเคลื่อนขบวนเรือด้วย “บางครั้งเห่ไปแล้วหลายบท กระบวนเรือเพิ่งไปถึงครึ่งทาง บางครั้งเห่ไปเพียงไม่กี่บทก็ถึงที่หมายแล้ว ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่าง โดยเฉพาะ ระดับน้ำ กระแสน้ำ และกระแสลม”

แต่ไม่ว่าจะอย่างไร ทุกคนที่ได้มีโอกาสสรับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทล้วนตั้งใจที่จะสร้างประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่าแห่งการพระราชพิธีสำคัญของประเทศ เพื่อให้ังดงาม สมพระเกียรติ จึงขอเชิญชวนประชาชนทุกหมู่เหล่าเฝ้าฯ รับเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ในการพระราชพิธีครั้งนี้

เพื่อจารึกไว้เป็นความทรงจำอันยิ่งใหญ่ ครั้งหนึ่งในแผ่นดิน... ครั้งหนึ่งในชีวิต